

Yüz Yıllık Diyalog ve Karşılıklı Anlayış: Yeni Bir Barış Yüzyılını Kucaklayacak Bir Türkiye İçin!

Prof. Dr. Pasquale POLICASTRO
Szczecin Üniversitesi, Polonya

(Çeviren: Veysel DİNLER*)

Türkiye'ye uzaktan bakan, başkalarından öğrenme isteğini kendi geliştirdiği mütevazı düşünme yeteneğini sunan bir ziyaretçi, zamanla gözlerinin önüne sayısız görüntünün geldiğini görür. Bu görüntüler tıpkı bir kaleydoskop gibi birbirini takip eder, bir araya gelir, ayrışır ve tekrar bir araya gelir. Her bir görüntü toplumun yaşamının farklı yönlerini gösterir. Bazı görüntüler akla hitap eder, bazıları ise kalbe. Bunların içinde Yazılıkaya'da Hitit tanrıları gibi uzak geçmişten görüntüler de var. Bu görüntülerin bir arada bulunması ve birlikte hareket etmesi, kadim Anadolu

* Doç. Dr., Hitit Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi
Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü, dinlerv@gmail.com
ORCID: 0000-0003-4678-3138.

insanının, farklı her grubun tanrılarını kucaklayarak diğerleriyle birleşme çabasını göstermektedir. Kapsayıcı demokrasinin, çeşitlilik içinde birliğin, geliştirilmesine yönelik bu önemli çaba, taşa kazınmıştır. Anadolu'nun kalbinden bugünün Türkiye'sine ve tüm dünyaya yönelik bir çağrıdır bu.

Bir diğer görüntü ise, örgütsel, stratejik ve taktiksel yeteneklerini sergileyerek Osmanlıların Konstantinopolis'i fethetmeyi başarmasıdır. Böylelikle Osmanlı kültürünün ustalığı, Diocletianus'un 1000 yıl önce başlattığı, Roma uygarlığının fetihlerini yönetilebilir hale getirme girişimini boşa çıkarmıştır. Fatih Sultan Mehmed, ikinci ciddi bir siyasi sorunun, geniş alanların yönetimi sorununun kapısını araladı. Bu sorun Roma uygarlığı tarafından imparatorluğun ikiye bölünmesiyle çözülmüştü. Bu bölünme, kültürel yaklaşımların çeşitliliğini ortaya çıkardı, ancak bunlar ortak bir temelde buluşuyordu: Hıristiyanlık. İmparatorluğun ikiye bölünmesi, iki tarafın birbirini desteklemesine yardımcı olmadı. İmparatorluğun Latince konuşulan batı kısmı, ekonomik refah çekiciliğiyle imparatorluğa göç etmek isteyen halkların baskısına yenik düştü. Gotların baskısından daha çok etkilenen Kuzey İtalya şehirleri, kapılarını çalanları hoş karşılamayı düşünemediler ve sonunda kendi inisiyatif ve organizasyon eksikliğine yenik düşerek kaosa sürüklendiler.

Kendi içinde tutarlı ve etkin bir örgütlenmeyi sürdürmeyi başaran Doğu Roma İmparatorluğu, Roma hukukunun kodifikasyonunu sağladıktan sonra önemli bir gelişme yaşadı. Ancak Doğu Roma İmparatorluğu gelişme ile savaş arasındaki ilişkiden kaçamadı. Perslerle savaşırken zayıflayan ve Roma fetihlerine karşı kendini savunamayan Antik Yunan örneğinde olduğu gibi, Bizans İmparatorluğu da benzer bir kaderle karşılaştı. Pers halklarıyla savaş hem Bizans İmparatorluğu'nun hem de Perslerin çöküşünün başlıca nedeniydi. Onların yerine Osmanlı İmparatorluğu'nun yıldızı parladı. Ne var ki; Osmanlı Devleti dahi gelişme-savaş ikileminden kurtulamadı.

Öte yandan Osmanlı İmparatorluğu, sömürgecilik ve denizcilik temellerine dayalı imparatorluklar kuran Batılı uluslara boyun eğmekle birlikte, Konstantinopolis geleneğini ve Arap geleneğini sürdüren bir özelliği sürdürdü: kültürel köprüler kurma. Bu özellik, Osmanlı İmparatorluğu'nda özellikle imparatorluğun dört bir yanından parlak beyinlerin İstanbul'daki eğitim merkezlerinde toplanmasına olanak sağlaması bakımından önemliydi.

Ortaya çıkan kültürel iletişim, ulusal unsurlara odaklanan Avrupa kültürünün aksine daha erdemli bir örnek olarak değerlendirilebilir. Avrupa'da kültür, felsefe ve teknoloji, daha önce düşünülmesi imkansız büyüklükteki savaşları sürdürebilecek etkili ulusal sistemlerin geliştirilmesini mümkün kıldı. Birinci Dünya Savaşı'nın başlangıcından (Saraybosna suikastı) İkinci Dünya Savaşı'nın sonuna (Hiroşima'nın bombalanması) kadar uzanan bu dönem, Avrupa'yı gerçek ekonomik intiharın eşiğine getirdi; sömürgeleştirilmiş ülkeleri de kapsayan bu durum insan uygarlığına gerçek bir tehdit oluşturma hüneri gösterdi.

Türkiye ise, etkileşimden gelen derin bilgiye dayanarak, çeşitli vahim hatalara rağmen, Avrasya kıtasındaki rolünü anlamayı başarmış ve pragmatik olarak barışa dayalı bir yol seçmiştir. Mustafa Kemal Atatürk'ün temel katkısı, tam da Osmanlı kimliği ve tanzimatına dair derin düşünceye katılarak barış ve istikrarı sağlayacak yolu seçmiş olmasıdır. Bu anlamda insanlık tarihinin en büyük liderlerinden biri olarak kabul edilir. O, Türkiye'nin İkinci Dünya Savaşı trajedilerinden kurtulmasını ve Orta Doğu'nun keşmekeşliğinde bile tutarlı bir kimliğe sahip olmasını sağladı. Bu başarı, ülkesini savunmaya hazır insanların hayatta kalmalarını sağladığı için bilhassa toplumu zenginleştirdi. Türkiye denilince akla gelen üçüncü görüntü budur. Bu sanata, başkalarının duygularına ve hayatına duyarlı, ince düşünce ve estetiğe sahip, fedakâr, sessiz ve tevazu içinde çalışabilen bir toplumun görüntüsüdür. Gönüllere hitap eden bu görüntü, tüm Türkiye'ye bir çağrıdır.

Toplumun her kesimini ve herkesi kapsamı olarak anlaşılan laiklik, Atatürk'ün önderliğinde devletin yeniden doğuşuna zemin oluşturmalarının yanı sıra yüz yıldır katedilen bir yol olarak, bugün Türk toplumu ile Türkiye'nin dünyayla ilişkilerinde çok kritik bir noktadadır. Laiklik hiçbir insani, kültürel, manevi boyutu inkâr etmeyen bir yolculuktur. Bunun yerine, her birindeki iyiyi paylaşmaya çalışır. Dolayısıyla Türkiye'de bunun sosyal diyalog yoluyla gerçekleştirilmesi gerekiyor. Ne teknokratik entegrasyon ne de çatışma diyalogun temeli olabilir. Diyalogun etik boyutu ortak unsurları arama eğilimindedir. Laiklik kavramıyla yakından bağlantılıdır, zira görünürdeki farklılıklara göre yargılamayı değil, kamu yararına yapılan her katkıyı değerlendirmeyi teşvik eder.

Türk toplumunda sosyal diyalog çağrısı, önemli bir uluslararası boyuta sahip olması nedeniyle daha da önem taşıyor. Şu anda, Avrupa Birliği ilkelerine aşırı bağlılığı, Rusya ise kimliğine aşırı bağlılığı nedeniyle onları

Yüz Yıllık Diyalog ve Karşılıklı Anlayış:
Yeni Bir Barış Yüzyılını Kucaklayacak Bir Türkiye İçin!

ayıran jeopolitik perspektifin ötesine geçememiştir. Eğer laiklik, paylaşım ve diyalog arasındaki bağlantı Türk toplumu tarafından gerçekleştirilirse, Orta Doğu'da halihazırda uzlaşmaz görünen farklılıkların üstesinden gelmekte gerçek bir üstünlüğe dönüşebilir. Yüz yıllık laiklik, yüz yıllık diyalogun yolunu açmaktadır ve bu başarı evrensel tarihin taşına kazanacaktır.